

Feliksiak, Stanisław

Wspomnienia pośmiertne : Marian Gieysztor (1901-1961)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 46, 208-211

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MARIAN GIEYSZTOR /1901-1961/

Marian Gieysztor urodził się 22.II.1901 w Petersburgu, jako syn Józefa i Marii z Rudzkich. Po ukończeniu tamże 6 klas oraz w Warszawie klasy 7 i częściowo 8 w gimn. K. Kulwiecie nastąpiła przerwa /1920/. Świadectwo maturalne uzyskał jako ekstern /1921/. W tymże roku rozpoczął studia w Uniwersytecie Warszawskim, specjalizując się w zoologii. Od r.1927 był asystentem w Katedrze Zoologii prof. K. Janickiego. Stopień doktora otrzymał w lutym 1928 na podstawie pracy "O wirkach okolic Warszawy". W latach 1929-1931 był asystentem Stacji Hydrobiologicznej na Wigrach, w latach 1931-1935 starszym asystentem w Katedrze Entomologii i Ochrony Lasu w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. W r. 1936 habilitował się w Uniwersytecie Warszawskim na podstawie rozprawy "O wirkach Hiszpanii". Prowadził wykłady zlecone z entomologii dla Wydziałów Rolniczego i Ogrodniczego SGGW oraz w Uniwersytecie. Od r. 1937 był starszym asystentem w Zakładzie Zoologii SGGW. W czasie okupacji wykładał zoologię na tajnych kompletach Uniwersytetu /Wydziały Matematyczno-Przyrodniczy i Lekarski/ oraz był zastępcą kierownika Walki Cywilnej. W latach 1945-1948 Gieysztor był p.o. kierownika Zakładu Zoologii UW, w latach 1948-1949 jako profesor nadzwyczajny - kierownikiem Katedry Zoologii w SGGW, a następnie Zakładu Limnologii /1949-1952/. W roku 1952 w Uniwersytecie Warszawskim objął Zakład

Hydrobiologii, podniesiony w roku 1958 do rangi Katedry. Nominację na profesora zwyczajnego otrzymał w roku 1957. Jako członek Międzynarodowego Towarzystwa Limnologicznego brał udział w Kongresach we Francji /1937/ i Finlandii /1956/. Członkiem korespondentem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego został 23.XI.1946, członkiem zwyczajnym 15.XI.1948. Od roku 1960 był przewodniczącym Komitetu Hydrobiologicznego Polskiej Akademii Nauk oraz inicjatorem i pierwszym prezesem Polskiego Towarzystwa Hydrobiologicznego. Był odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski /1956/, pośmiertnie Krzyżem AK /1968/. Profesor Gieysztor zmarł 3.VI.1961, pochowany na Cmentarzu Powązkowskim w grobie rodzinnym.

Zainteresowaniami faunistycznymi obejmował dwie grupy zwierząt, motyle /macrolepidoptera/ i wirki /Turbellaria/. O motylach ogłosił 4 prace. Pierwsza dotycząca Puszczy Białowieskiej, oparta była na materiale z lat 1922 i 1923 /1923/. W ostatniej, poszerzonej ekologicznie pt. "Materiały do znajomości fauny Macrolepidoptera Puszczy Białowieskiej i uwagi o stosunku Macrolepidoptera Polski do roślin drzewiastych" podał 278 gatunków z 15 rodzin oraz wyróżnił 7 kategorii fagizmu. O wirkach ogłosił 18 rozpraw, w tym 9 monograficznych o tematyce głównie systematyczno-anatomicznej. Na podstawie rozprawy "Über die Rhabdocoeliden Fauna aus der Umgebung von Warschau" /1926/ otrzymał doktorat /1928/. W roku 1929 przeprowadził badania w Hiszpanii; prace

"Contribution á la connaissance des Turbellariés Rhabdocéles d'Espagne" wraz z pracą wydaną po polsku /Suwałki 1935/ stanowiły podstawę habilitacji /1936/. Większych obszarów dotyczyły prace: "Systematisch-anatomische Untersuchungen an Turbellarien Polens" /1938/; "Übersicht der Rhabdocoelen und Alloecoelen Polens" /1939/, obejmująca 84 gatunki z okolic Wigier, Warszawy, Podlasia, Krakowa, Lwowa, Podola i Tatr; o psammonie "Über einigen Turbellarien aus dem Süßwasserpsammon" /1938/, z dygropsammonu Wigier *Microdaleyellia wiszniewskii* n.sp., z dygropsammonu Wisły i Prypeci *Otoplana fluviatilis* n.sp. O wirkach komensalicznych, wraz z W. Chmielewską /1929/ i wraz z J. Wiszniewskim /1947/ *Varsoviella kozminski* n.g.n.sp. Po wojnie napisał monografię "Wirki" /1952/. Z zakresu limnologii i hydrobiologii ogłosił Gieysztor 11 publikacji, w tym 6 rozpraw. Pierwsza odnosi się do drobnych zbiorników "Limnologische Untersuchungen an einiger Kleingewässern" /1934/. Wraz z Z. Odechowską "Observations on the thermal and chemical properties of Mazurian Lakes in the Giżycko region" /1958/ zbadał 19 jezior w roku 1950; "On a continuous series of lakes" /1959/ w 18 jeziorach Mazurskich, uszeregowanych ekologicznie, rozkład III grup gatunków spośród Cladocera i Copepoda w pelagialu. Praca "On the thermal condition of the littoral zone of lakes" /1960/ nawiązuje do pracy z roku 1934. Druki zwarte: "Co to jest plankton" /1948/, "O wodach tatrzańskich i ich

faunie, "Życie zwierzęce w wodach tatrzańskich" w monografii "Tatrzański Park Narodowy" /1955 wyd. 2 1962/. Z Tatrami bardzo był związany, kierował pracą zespołową swoich uczniów na potokach tatrzańskich - gromadzono materiały wirków, wrotków, larw owadów /ok. 500 prób/, część wyników ogłoszono.

Gieysztor występował w sprawach rozwoju hydrobiologii polskiej, zwłaszcza w okresie III Zjazdu we Wrocławiu /1955/. Charakter przekazu osiągnięć dawnych mają biografie hydrobiologów: Alfreda Lityńskiego, Zygmunta Koźmińskiego, Jerzego Wiszniewskiego /1963, dołączone pełne wykazy prac/. Łącznie pozostawił Gieysztor 45 publikacji z lat 1923-1963. W dziedzinie wirków był specjalistą znaczącym w świecie. W ramach limnologii dążył do ujęć syntetycznych, polegających na porównaniu zbiorników drobnych z litoralem jezior oraz na nowych próbach typologii jezior. Stworzył ośrodek skupiający i kształcący warszawskich hydrobiologów. Cała jego działalność stanowi pomost między chlubnymi osiągnięciami okresu międzywojennego a badaniami zespolonymi w ramach Polskiego Towarzystwa Hydrobiologicznego.

Stanisław Feliksiak

WŁADYSŁAW GORCZYŃSKI /1879-1953/

Władysław Gorczyński urodził się 19.III.1879 w Bramkach /Warszawskie/ w rodzinie tamtejszego sędziego gminnego Franciszka i Marii z Hibersbergów. Po uzyskaniu w r. 1896